

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ О.М. БЕКЕТОВА

ПИСАРЕВСЬКИЙ МИКОЛА ІЛЛІЧ

УДК 621:65:339.137.2 (043.5)

**МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ ЩОДО ПРОТИДІЇ
РЕЙДЕРСТВУ**

21.04.02 – економічна безпека суб'єктів господарської діяльності

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному університеті міського господарства імені О.М. Бекетова.

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор
МОМОТ Тетяна Валеріївна,
Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова,
завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки,
обліку і аудиту.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
ГАВЛОВСЬКА Наталія Іванівна,
Хмельницький національний університет
Міністерства освіти і науки України,
доцент кафедри менеджменту;

кандидат економічних наук, доцент
ІВЧЕНКО Євген Анатолійович,
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля,
доцент кафедри менеджменту та маркетингу.

Захист дисертації відбудеться «14» липня 2018 р. о «10» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.089.01 у Харківському національному університеті міського господарства імені О.М. Бекетова за адресою: м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17, у залі засідання Вченої ради (конференц-зал № 1).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківському національному університеті міського господарства імені О.М. Бекетова за адресою: м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17.

Автореферат розісланий «13» червня 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. В. Кадничанський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Посилення інтеграційних тенденцій, глобалізація ринків та інтернаціоналізація діяльності вітчизняних підприємств машинобудування зумовлює їх функціонування в умовах кризових тенденцій дестабілізуючого характеру, невизначеності, непередбаченості дій партнерів і високого ризику рейдерських захоплень через погіршення фінансового стану та недосконалість чинного законодавства у сфері корпоративного управління. За даними представників Антирейдерської асоціації України за період 2012-2016 рр. від рейдерства постраждало близько 5 тис. підприємств. Застосування сучасного аналітико-прикладного інструментарію забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування перетворюється на головний чинник генерування ринкової вартості підприємства, яка є індикатором ризику рейдерського захоплення та вимагає комплексного дослідження. Об'єктивна оцінка впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на стан економічної безпеки, своєчасна реакція на агресивні дії рейдерів, використання всіх можливостей для нейтралізації загроз дозволяє сформувати ефективний механізм забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування та розробити універсальні й специфічні управлінські рішення щодо протидії рейдерському захопленню.

Проблеми економічної безпеки підприємств стали предметом системних та ґрунтовних досліджень багатьох зарубіжних та вітчизняних учених-економістів, зокрема загальнотеоретичним питанням вивчення економічної безпеки, діагностики й механізму її забезпечення присвячено роботи В. Бабаєва, П. Бубенка, З. Варналія, Н. Гавловської, В. Гапоненко, В. Геєця, Р. Дацків, В. Забродського, О. Ілляшенка, С. Ілляшенка, Г. Козаченко, О. Ляшенко, І. Мігус, Т. Момот, Є. Овчаренка, С. Плотницької, Є. Рудніченка, Л. Шутенка, Н. Чебанової, Ю. Щеглова та ін. Вивченню різних аспектів ризику рейдерських захоплень (загроз, недружніх поглинань) як соціально-економічного феномена та розробці ефективної системи захисту й протидії присвятили праці такі вчені, як О. Бурбело, І. Вінокур, В. Вітлінський, Б. Грек, І. Дмитрієв, Є. Івченко, Н. Кричевський, А. Кірєєв, К. Мамонов, С. Молодецький, Є. Савуляк, Н. Согріна, В. Філімонова та ін. Відмічаючи фундаментальний характер теоретико-методологічних розробок, розв'язання нетривіального завдання попередження та нейтралізації загроз економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству остаточно не завершено й потребує застосування сучасного інструментарію діагностики для реалізації обґрунтованих універсальних заходів цілеспрямованого впливу. Таким чином, теоретико-методичне та прикладне значення вирішення окреслених проблем зумовило актуальність обраної теми, визначило мету, завдання й напрям дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Зміст і напрямок досліджень, що виконані в дисертаційній роботі, відповідають окремим завданням реформ, визначених Концепцією Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року (Постанова Кабінету Міністрів України від 17 липня 2013 р. № 603-р).

Дисертаційна робота є ініціативною й одночасно складовою частиною науково-дослідних робіт Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова в межах державної бюджетної тематики: «Інформаційно-аналітичне забезпечення функціонування системи управління фінансово-економічною безпекою суб'єктів господарювання України в сучасних умовах: теорія, методологія, практика» (2016 р., номер державної реєстрації 0116U005339) – автором удосконалено концептуальний підхід до організації підрозділів функціональної структури служби безпеки щодо протидії рейдерству в системі економічної безпеки підприємства; Української академії друкарства (м. Львів) у межах тематики: «Розроблення теоретико-методологічних підходів здійснення обліково-аналітичного забезпечення процесу гарантування економічної безпеки промислових підприємств» (2016-2017 рр., номер державної реєстрації 0116U004759) – автором розроблено механізм забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству, «Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства» (2017 р., номер державної реєстрації 0116U008317) – удосконалено структурно-змістовне дослідження понятійної бази забезпечення економічної безпеки підприємства щодо протидії рейдерству.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка теоретико-методичних положень та обґрунтування практичних рекомендацій щодо формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування в напрямку протидії рейдерству. Для досягнення поставленої мети в дослідженні поставлено та вирішено такі *завдання*:

– досліджено та систематизовано понятійний апарат забезпечення економічної безпеки підприємств щодо протидії рейдерству;

– обґрунтовано організаційні та економічні засади механізму забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству;

– узагальнено теоретичні положення та методичні підходи оцінювання загроз рейдерського захоплення підприємств та на цій основі визначено параметри оцінювання загроз рейдерського захоплення підприємств машинобудування;

– розроблено методичний підхід до оцінювання впливу загроз рейдерського захоплення підприємств машинобудування за показником q-Тобіна й обґрунтовано шляхи його практичної реалізації;

– запропоновано аналітико-прикладне забезпечення оцінки, прогнозування й впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на ризик рейдерського захоплення підприємств машинобудування;

– обґрунтовано та розроблено науково-практичний підхід до оцінювання ефективності управлінських рішень забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству;

– удосконалено концептуальний підхід до організації підрозділів функціональної структури служби безпеки щодо протидії рейдерству в системі економічної безпеки підприємств машинобудування.

Об'єктом дослідження є процес формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству в

умовах нестабільності внутрішнього та мінливості зовнішнього середовища.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству.

Методи дослідження. Теоретико-методичною основою дослідження стали наукові праці провідних вітчизняних учених і зарубіжних учених-економістів, законодавчі й нормативні акти України у сфері удосконалення механізму забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству. У ході дослідження використано такі методи: *абстрактно-логічний аналіз* – для теоретичного узагальнення й обґрунтування напрямів та результатів дисертаційної роботи; *діалектичний, теоретичного узагальнення* – для виявлення закономірностей у тлумаченні основних понять при формуванні теоретичних аспектів забезпечення економічної безпеки підприємств щодо протидії рейдерству; *системного та статистичного аналізу* – для аналізу та оцінювання діяльності підприємств машинобудування; *метод економетричного моделювання на панельних даних* – для побудови кореляційно-регресійних економетричних моделей оцінки та прогнозування динаміки розвитку досліджуваних процесів; *метод експертного аналізу* – для встановлення коефіцієнтів значущості параметрів у моделі; *метод імітаційного моделювання сценаріїв із застосуванням нечітких множин* – для аналізу можливих варіантів розвитку результуючого показника – ризику рейдерського захоплення й визначення кращих сценаріїв; *методи теорії корисності* – для вибору і кількісного обґрунтування найбільш ефективних управлінських рішень; *метод кластеризації* – з метою виділення функціональних блоків на підставі групування завдань підрозділів служби безпеки підприємства; *графічний метод* – для наочного зображення і схематичного представлення теоретичних і практичних результатів дослідження.

Інформаційно-правовою базою дисертаційної роботи є законодавчі й нормативно-правові акти України, матеріали Державної служби статистики України, фінансова звітність підприємств машинобудування, інформаційно-аналітичні матеріали й науково-методичні розробки вчених, монографії та публікації вітчизняних і зарубіжних авторів, інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів. Основним науковим результатом дисертаційної роботи є розвиток теоретико-методичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству. Основні результати проведеного наукового дослідження, що визначають його наукову новизну, полягають у наступному:

удосконалено:

– визначення сутності та предметної площини поняття «забезпечення економічної безпеки підприємства щодо протидії рейдерству» на основі дослідження й систематизації наявних підходів, відмінною рисою якого є врахування багатоаспектності змістовних характеристик дефініцій «економічна безпека підприємства» та «рейдерство», що сприяє розвитку теоретичних засад забезпечення економічної безпеки в напрямку зміцнення фінансового становища

підприємства в часі та просторі, захисту майнових інтересів від рейдерських захоплень;

– організаційні та економічні засади механізму забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству, що, на відміну від існуючих, базуються на коригуванні організаційної структури забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування, яку доповнено відділеннями та групами в напрямку протидії рейдерству, гармонійному поєднанні теоретико-методичного інструментарію, аналітико-прикладного забезпечення оцінки, прогнозування й впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на ризик рейдерського захоплення підприємств машинобудування шляхом координації прийняття й реалізації управлінських рішень, що є підґрунтям цілеспрямованої, систематичної й адекватної протидії рейдерству;

– теоретико-методичні положення щодо оцінювання загроз рейдерського захоплення підприємств машинобудування, які, на відміну від існуючих, передбачають реалізацію багаторівневої системи завдань (теоретичний, методичний та інструментальний рівні), обґрунтування застосування економічного інструментарію (аналізу та оцінювання загроз (економічних та ринкових) за встановленими параметрами й коефіцієнтами, розрахунку показника q -Тобіна) для її забезпечення на основі узагальнення та систематизації наукових підходів, що дозволило з більшим ступенем достовірності оцінити стан підприємств машинобудування з точки зору можливості їх рейдерського захоплення, що дозволяє створити інформаційну базу для прийняття ефективних управлінських рішень;

– концептуальний підхід до організації підрозділів функціональної структури служби безпеки щодо протидії рейдерству в системі економічної безпеки підприємств машинобудування, який, на відміну від існуючих, дозволив вирішити завдання синтезу функціональної структури для реалізації механізму забезпечення економічної безпеки в рамках захисту від рейдерства та встановити, що запропонована структура характеризується безперервністю процесу прийняття управлінських рішень щодо нівелювання загроз рейдерського захоплення на основі сформованого аналітико-інформаційного забезпечення та процесно-структурованого підґрунтя їх оцінки, паралельністю виконання різних його етапів, об'єднанням в один інтегрований комплекс, що дозволяє виявляти й попереджувати ризики зовнішнього та внутрішнього характеру, забезпечуючи стійкість функціонування підприємств виходячи із економічних інтересів та наявних ресурсів;

набуло подальшого розвитку:

– методичний підхід до комплексного оцінювання впливу параметрів загроз на ризик рейдерського захоплення підприємств машинобудування, який, на відміну від існуючих, базується на застосуванні економіко-математичного інструментарію (кореляційно-регресійного аналізу, економетричного моделювання на панельних даних і прийняття рішень) та шляхом побудови моделі залежності загального рівня показника q -Тобіна (за значенням коефіцієнта еластичності) від множини коефіцієнтів, які характеризують параметри загроз рейдерського захвату, що дозволяє створити більш

аргументоване аналітико-практичне підґрунтя забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству;

– аналітико-прикладне забезпечення оцінки, прогнозування й впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на ризик рейдерського захоплення підприємств машинобудування, яке, на відміну від існуючих, надає змогу обґрунтувати управлінські заходи для визначення вектора превентивних заходів для підтримки належного рівня економічної безпеки підприємств машинобудування та розробити ефективні регулюючі впливи на процеси протидії рейдерству, які будуть ураховувати повний спектр факторів, причин та умов протікання даних процесів. Реалізація даного підходу базується на послідовному виконанні взаємопов'язаних етапів: застосовано системно-динамічний сценарний підхід, що передбачає визначення діагностичного показника-ознаки ймовірного рейдерського захоплення, діапазон його зміни в прогнозованому періоді з урахуванням ступеня впливу загроз у напрямку забезпечення економічної безпеки; сформовано множину факторів впливу за рівнями зовнішнього середовища на ризик рейдерського захоплення та досліджено силу їх впливу для кожного з досліджуваних підприємств машинобудування; побудовано структурну схему причинно-наслідкових зв'язків елементів досліджуваного процесу на основі методу аналізу ієрархій для розробки управлінських впливів на ситуацію та створення системи протидії рейдерству;

– науково-практичний підхід до оцінювання ефективності управлінських рішень забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству, в основу якого, на відміну від існуючих, покладено метод багатокритеріального вибору стратегічних альтернатив на основі нечітких множин, теорію корисності та динамічну імітаційну модель розробки сценаріїв протидії рейдерському захопленню, що є адекватними поточній ситуації та враховують прогнозні стани для здійснення своєчасних коригуючих впливів з метою обмеження загроз внутрішнього та зовнішнього середовища щодо забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування.

Практичне значення отриманих результатів. Теоретичні висновки дисертаційної роботи доведені до рівня конкретних положень і рекомендацій, придатних для практичного застосування в напрямку вдосконалення механізму забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству. Теоретичний базис формування ефективного механізму забезпечення економічної безпеки впроваджено ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» шляхом послідовної реалізації стратегічних управлінських впливів, спрямованих на протидію рейдерству, зокрема запропоновано автором методичний підхід до оцінки зовнішніх факторів економічної безпеки за складовими міжнародного впливу, впливу держави та регіонального впливу, реалізація якого уособлює створення ефективної системи протидії дестабілізуючим факторам (довідка № 035/2278 від 23.10.2017 р.). Науково-практичний інтерес викликає методичне забезпечення оцінки ефективності управлінських рішень із забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству, яке дозволило керівництву Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації (довідка № 05-26/161 від

12.01.2018 р.) оцінити можливий потенційний ступінь інтенсивності й спрямованості розвитку підприємств за умови розробки та реалізації управлінських рішень щодо протидії рейдерству; удосконалений підхід до побудови автором підрозділів функціональної структури служби безпеки для протидії рейдерству надав можливість контролювати й забезпечувати стійкі позиції підприємств у довгостроковій перспективі. Використання комплексу методичного забезпечення щодо формування та реалізації механізму забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству дозволило ТОВ «Міжнародна консалтингова компанія «Фенікс» удосконалити процес прийняття та адаптації управлінських рішень із забезпечення економічної безпеки підприємства у напрямку протидії рейдерству (довідка № 273 від 10.04.2018 р.). Результати дослідження використовуються в навчальному процесі Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна на факультеті міжнародних відносин та туристичного бізнесу при формуванні навчально-методичного забезпечення та викладанні таких дисциплін як «Стратегічний маркетинг та менеджмент», «Економіка підприємства», «Бізнес-планування готельно-ресторанної справи» (довідка № 4002/24 від 11.01.2018 р.).

Особистий внесок дисертанта. Усі наукові результати, що викладені в дисертації та виносяться на захист, отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використані лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи здобувача, про що вказано в переліку наукових праць, наведеному в авторефераті.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження доповідалися та обговорювалися на науково-практичних конференціях: «Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансово-економічною безпекою в умовах європейської інтеграції» (м. Харків, 2015 р.); «New trends 2016» (м. Зноймо, Чехія, 2016 р.), «Регіональна, галузева та суб'єктна економіка України на шляху до євроінтеграції» (м. Харків, 2017 р.); «Мультидисциплінарні академічні дослідження і глобальні інновації: гуманітарні та соціальні науки» (м. Київ, 2017 р.); «Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи» (м. Одеса, 2017 р.); «Модернізація економіки та фінансової системи країни: актуальні проблеми та перспективи», (м. Дніпро, 2017 р.); «Проблеми соціально-економічного розвитку підприємств» (м. Харків, 2017 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційної роботи опубліковані в 17 наукових працях, з яких 3 – статті в наукових фахових виданнях України, 7 – статті у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, 7 – матеріали конференцій. Загальний обсяг публікацій – 6,15 д. а., з них особисто автору належить 5,71 д. а.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списків використаних джерел (267 найменувань), 10 додатків на 60 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 313 сторінок, з них основний текст – 176 сторінок. Робота містить 54 таблиці (з них 18 займають 20 повних сторінок) та 60 рисунків (з них 18 займають 16 повних сторінок).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, сформульовано його мету, завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, охарактеризовано наукову новизну й практичне значення одержаних результатів, наведено дані щодо апробації та публікацій.

У першому розділі **«Теоретичні основи формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємства щодо протидії рейдерству»** досліджено сучасний стан, проблеми розвитку підприємств машинобудування України в контексті забезпечення їх економічної безпеки щодо протидії рейдерству; уточнено понятійний апарат щодо характеристик і змістовного наповнення забезпечення економічної безпеки підприємства щодо протидії рейдерству; запропоновано механізм забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству в організаційному та економічному аспектах.

Обґрунтовано, що проблема рейдерства стає все більш актуальною та потребує вирішення, оскільки виступає значним бар'єром на шляху іноземного інвестора, створює загрози економічній безпеці, суттєво збільшує втрати підприємств машинобудування, а в зв'язку з цим підвищує ризик втрати ним економічної самостійності, здатності до самозбереження. Встановлено, що відсутність легального розуміння та багатоаспектність визначення науковцями дефініції рейдерства породжує велику кількість суперечностей щодо характеристики інституту рейдерства, створення механізмів захисту від нього та об'єктивно вимагає експлікації його змісту. Шляхом встановлення чіткого логічного зв'язку між такими поняттями як «економічна безпека підприємства» та «рейдерство» сформовано авторське визначення забезпечення економічної безпеки підприємства щодо протидії рейдерству (рис. 1). Це дозволило обрати комплекс заходів організаційно-економічного характеру, спрямованих на збереження стійкого функціонування та розвиток підприємства в поточному та майбутньому періодах.

Уточнено сутність поняття «організаційно-економічне забезпечення», що становить основу понятійно-термінологічного апарату дослідження та дозволило розглядати його як сукупність процесів та дій за допомогою методів, засобів та заходів на основі утворення та удосконалення зв'язків між частинами цілого в рамках ведення господарської діяльності й за умови ефективного використання ресурсів для реалізації поставленої мети. На цій основі запропоновано організаційні та економічні засади механізму забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству (рис. 2), які формують процесно-структуроване й діагностичне підґрунтя, що реалізується на основі взаємозв'язку локальних складових (діагностика та оцінка загроз економічній безпеці щодо протидії рейдерських захоплень, прийняття рішень щодо скорочення ймовірності рейдерського захоплення шляхом усунення відповідних загроз для забезпечення економічної безпеки, аналіз ефективності прийнятих рішень), взаємоузгоджених між собою, становлять науково-методичний базис практичних дій щодо реалізації стратегічних і тактичних заходів забезпечення ефективного функціонування підприємств машинобудування.

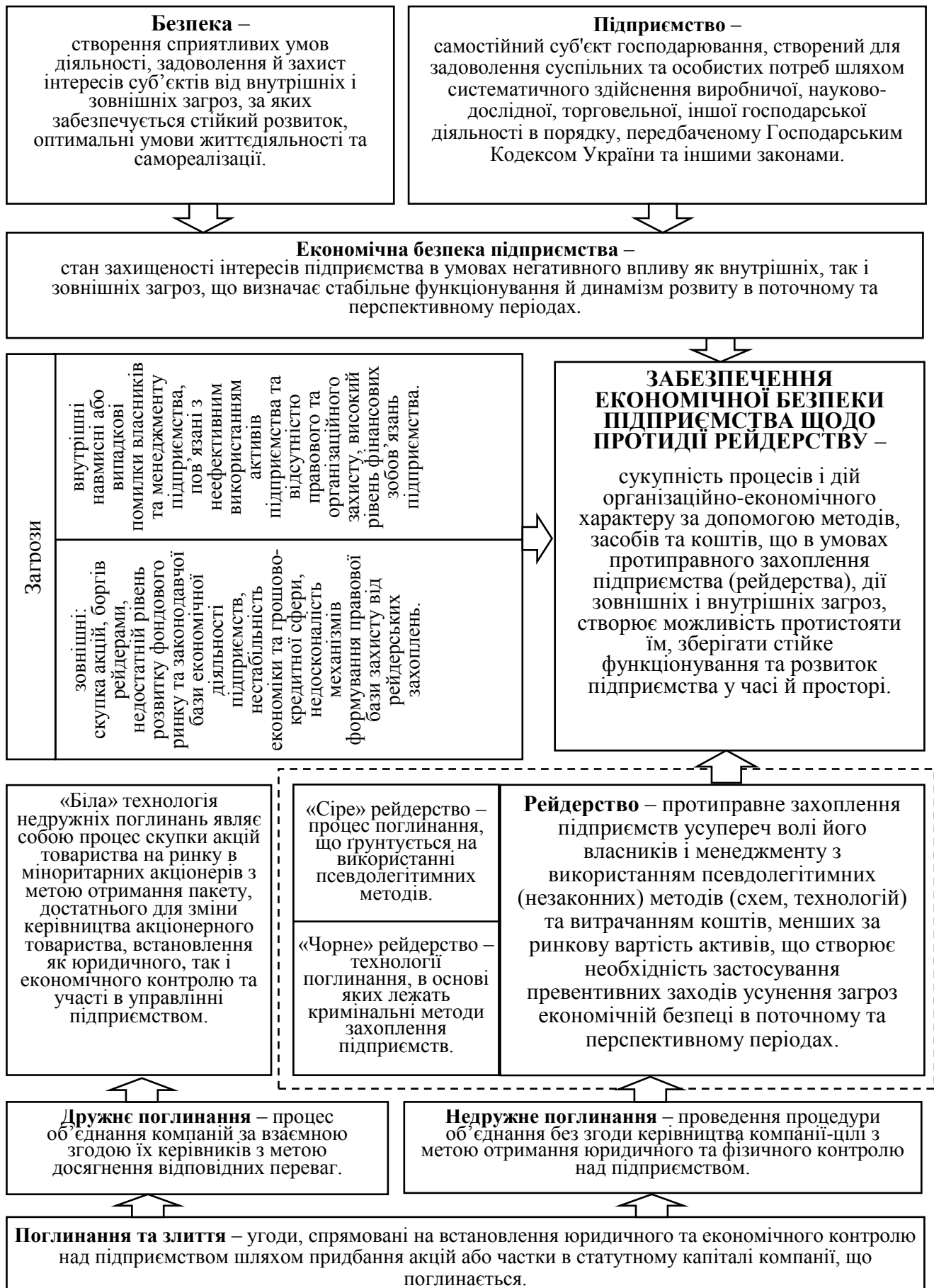

Рис. 1. Теоретичний базис формування поняття «забезпечення економічної безпеки підприємства щодо протидії рейдерству»

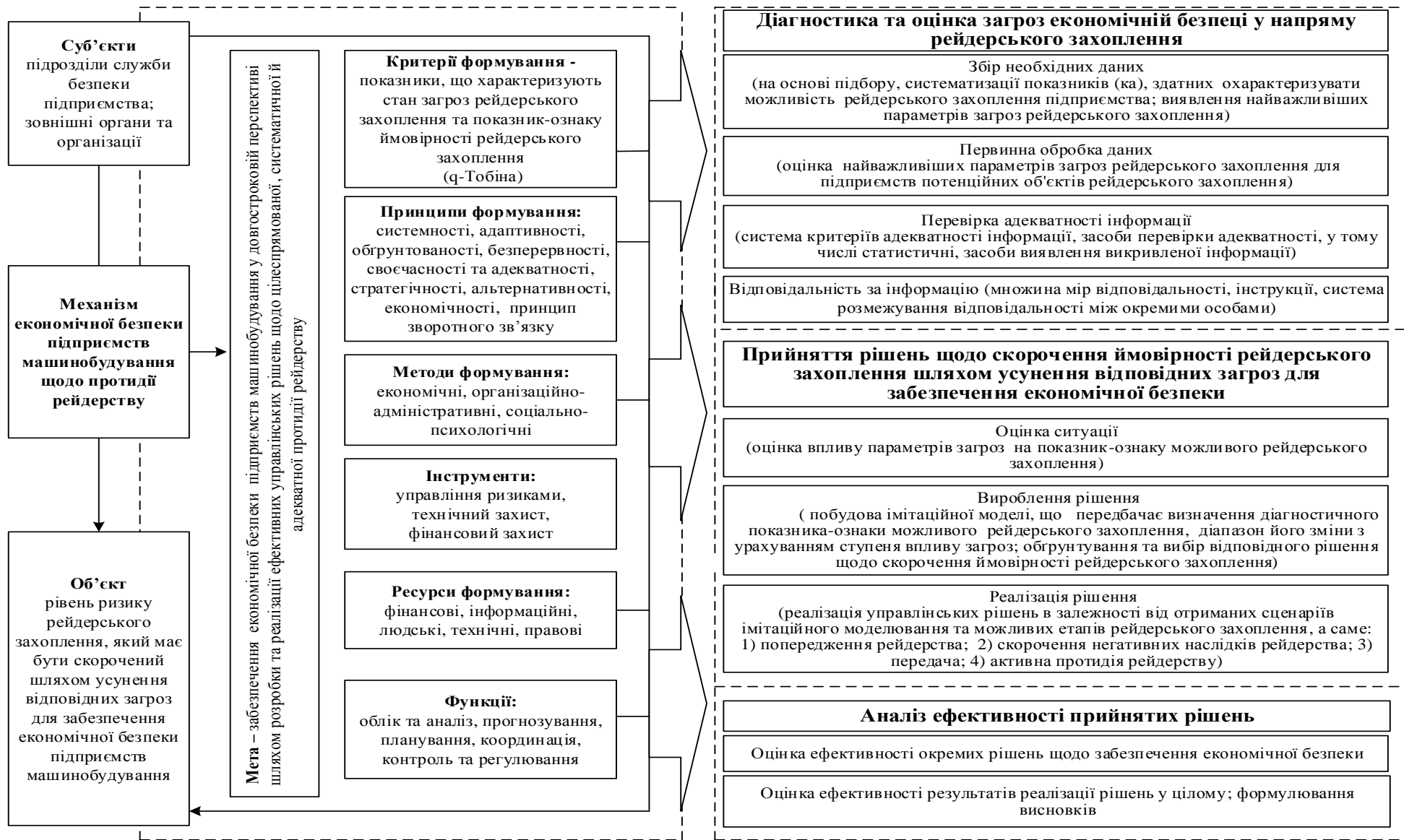

Рис. 2. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству

Результати наукового дослідження дозволили стверджувати, що гармонійне поєднання важелів й інструментів механізму за організаційними та економічними складовими є основою для прийняття аргументованих управлінських рішень щодо цілеспрямованої, систематичної й адекватної протидії рейдерству. На цій основі доведено доцільність розробки теоретико-методичних засад формування та оцінювання як внутрішніх, так і зовнішніх загроз економічній безпеці підприємств машинобудування щодо протидії рейдерських захоплень.

У другому розділі **«Діагностика та оцінка загроз рейдерського захоплення для забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству»** удосконалено теоретико-методичний інструментарій оцінювання загроз рейдерського захоплення підприємств у напрямку забезпечення економічної безпеки; визначено параметри оцінювання загроз рейдерського захоплення підприємств машинобудування; розроблено методичний підхід до оцінювання впливу загроз рейдерського захоплення підприємств машинобудування на показник q -Тобіна; сформовано аналітико-прикладне забезпечення оцінки, прогнозування й впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на ризик рейдерського захоплення підприємств машинобудування.

Встановлено, що існуючі антирейдерські методики щодо оцінювання загроз рейдерських захоплень не дають системного ефекту, що підсилюється обмеженим доступом та достовірністю спеціальної статистики й не дозволяє оперативно діагностувати ризики, акумулювати й структурувати інформацію та приймати своєчасні управлінські рішення в напрямку їх протидії або повного нівелювання. Обґрунтовано доцільність застосування сучасного теоретико-методичного інструментарію оцінювання загроз рейдерського захоплення, який впливає на визначення ринкової вартості підприємства (коефіцієнта q -Тобіна, характеризує загрозу рейдерства) та слугує підґрунтям для комплексної узгодженої реалізації управлінських заходів щодо забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування.

Запропоновано методичний підхід до комплексного оцінювання впливу параметрів загроз на ризик рейдерського захоплення підприємств машинобудування (рис. 3). Визначено параметри, що формують загрози рейдерського захоплення, та згруповано за станом: стан володіння акціями та активами (x_1); стан корпоративного управління (x_2); стан реєстрації емісії цінних паперів та публічності власника (x_3); фінансово-економічний стан (вірогідність банкрутства) (x_4). Критерієм відбору обрано наявність та достовірність інформації. Розрахунки виконано на основі аналізу звітності підприємств машинобудування України за період 2013–2016 рр. Встановлено значні розбіжності в значенні коефіцієнта q -Тобіна досліджуваних підприємств, тому в їх сукупності виділено дві групи. Так, до 1-ої групи віднесено такі підприємства машинобудування: ПАТ Харківський машинобудівний «Світло Шахтаря», ПАТ «Дніпропетровський агрегатний завод», ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод», ПАТ «Дружківський машинобудівний завод», ПАТ «Новокраматорський машинобудівний завод», до 2-ої групи – ПАТ «Бериславський машинобудівний завод», ПАТ «Полтавський агрегатний завод».

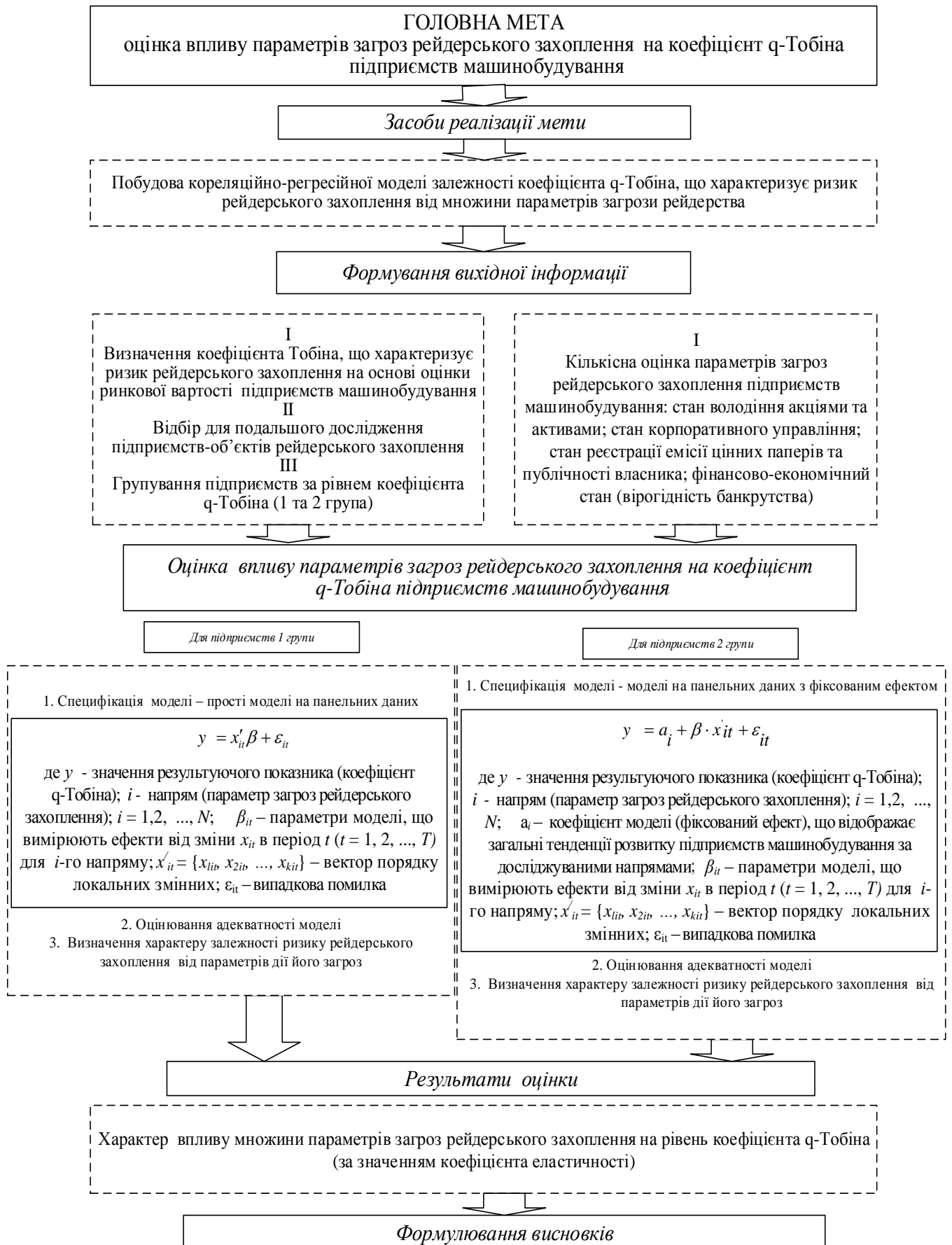

Рис. 3. Методичний підхід до оцінювання впливу загроз рейдерського захоплення підприємств машинобудування на показник q-Тобіна (за значенням коефіцієнта еластичності)

Як інструментарій дослідження в роботі запропоновано й обґрунтовано використання кореляційно-регресійної моделі на панельних даних, результати якої для підприємств машинобудування 1-ї та 2-ої групи подано у табл. 1-2. Доведено, що вибір типу моделі панельних даних є важливим кроком, від якого залежать результати подальшого аналізу та прогнозування процесів, що досліджуються.

Таблиця 1

**Загальна економетрична модель панельних даних
для підприємств машинобудування 1 групи**

Підприємство	Економетрична модель
ПАТ Харківський машинобудівний «Світло Шахтаря»	$y = 0,22x_1 - 6,86x_2 + 2,40x_3 + 12,48x_4$ (R=0,88)
ПАТ «Новокраматорський машинобудівний завод»	де y_1 – рівень ризику рейдерського захоплення (значення коефіцієнта q-Тобіна);
ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод»	x_1 – стан володіння акціями та активами;
ПАТ «Дружківський машинобудівний завод»	x_2 – стан корпоративного управління;
ПАТ «Дніпропетровський агрегатний завод»	x_3 – стан реєстрації емісії цінних паперів та публічності власника;
	x_4 – фінансово-економічний стан підприємства (вірогідність банкрутства).

Таблиця 2

**Моделі панельних даних з фіксованими ефектами для підприємств
машинобудування 2-ої групи**

Підприємство	a_i – фіксовані ефекти	Економетрична модель
ПАТ «Бериславський машинобудівний завод»	-4,01	$y = 4,20x_4$ (R=0,88)
	258,4	$y = -311,5x_1$ (R=0,93)
ПАТ «Полтавський агрегатний завод»	1710,41	$y = -6836,52x_4$ (R=0,88)
	-268,9	$y = 509,9x_1$ (R=0,93)

Виходячи з результатів отриманих моделей, найбільший вплив на формування рівня ризику рейдерського захоплення підприємств машинобудування здійснює стан корпоративного управління, стан реєстрації емісії цінних паперів та публічності власника, фінансово-економічний стан підприємства.

Визначено характер залежності коефіцієнта q-Тобіна (за значенням коефіцієнта еластичності) від параметрів загроз рейдерського захоплення підприємств машинобудування. Встановлено, що характер впливу може бути регресивний та прогресивний, зокрема прямо/зворотно пропорційний. Для 1-ої групи підприємств прямий регресивний характер зв'язку спостерігається за напрямом стану володіння акціями та активами, прогресивний прямий – станом реєстрації емісії цінних паперів та публічності власника, фінансово-економічним станом, прогресивний зворотній зв'язок встановлено між коефіцієнтом q-Тобіна та станом корпоративного управління. Для 2-ої групи підприємств машинобудування встановлено, що для ПАТ «Бериславський машинобудівний завод» зростання коефіцієнта q-Тобіна на 1 % буде спостерігатися у випадку зниження показника фінансово-економічного стану на величину 2,3 % (прогресивний зворотній зв'язок), а для ПАТ «Полтавський агрегатний завод» – у випадку збільшення на 152,7 % (прогресивний прямий характер зв'язку). На цій основі обґрунтовано, що підприємства машинобудування схильні до дії загроз

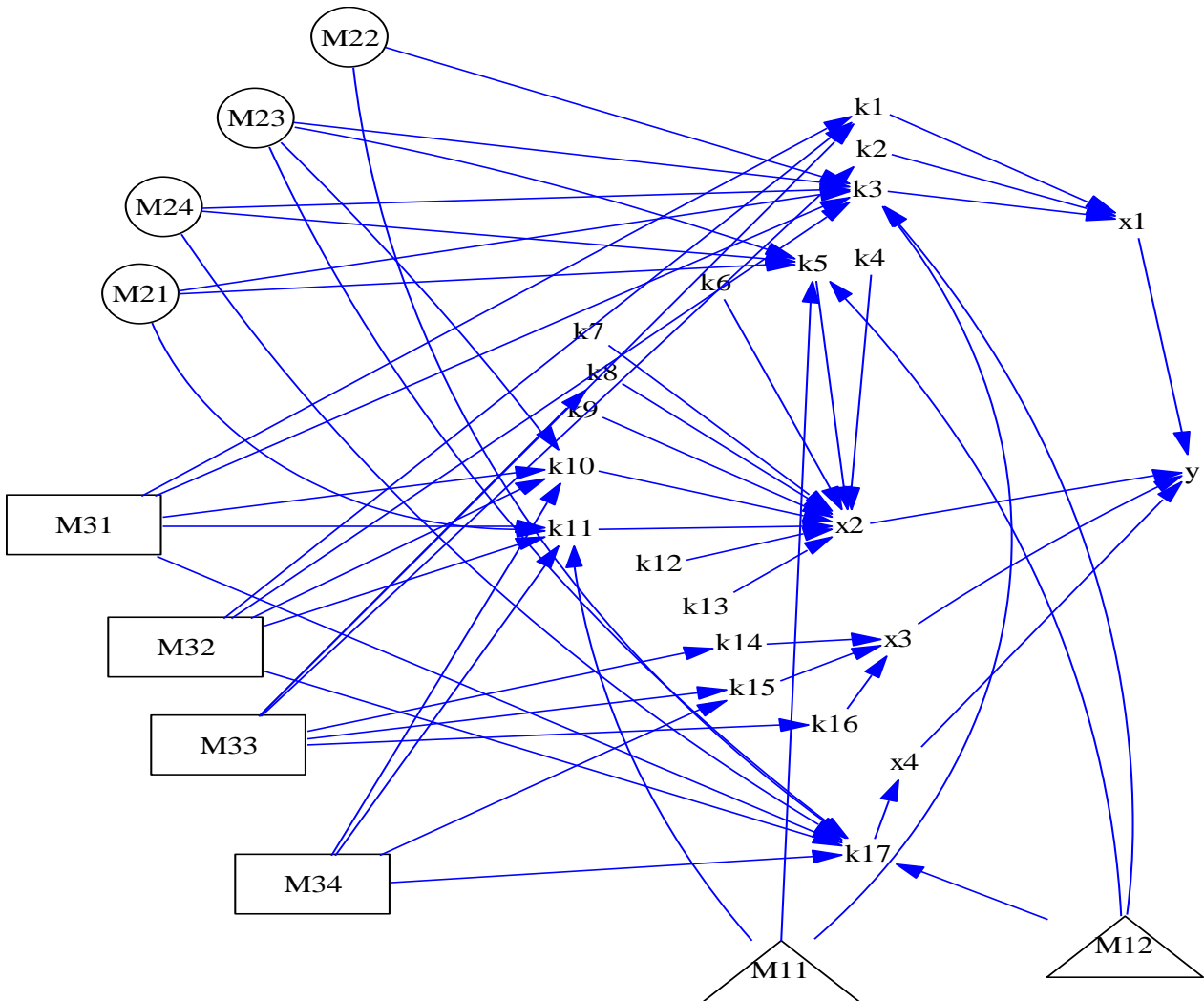
рейдерського захоплення та потребують упровадження ефективних управлінських рішень щодо протидії рейдерству з урахуванням загроз зовнішнього та внутрішнього середовища.

Обґрунтовано, що аналітико-прикладне забезпечення оцінки, прогнозування й впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на ризик рейдерського захоплення підприємств машинобудування має базуватися на комплексному багатовимірному підході з урахуванням повного спектру факторів, причин та умов протікання процесів протидії рейдерству. Застосування методу аналізу ієрархій дозволило визначити, що значення параметрів та показників загроз рейдерського захоплення підприємства машинобудування змінюються під впливом певних факторів, які виникають на різних рівнях середовища (міжнародного, макроекономічного, регіонального та галузевого). Побудована когнітивна імітаційна модель формування ризику рейдерського захоплення підприємств машинобудування з урахуванням факторів впливу (рівень загроз зовнішнього середовища; рівень загроз внутрішнього середовища, що формуються визначеною множиною факторів зовнішнього впливу; прийнятого управлінського рішення; сценаріїв розвитку ситуацій) (рис. 4), результуючим показником якої є рівень коефіцієнту q -Тобіна, надала можливість обрати прийнятний сценарій скорочення ризику рейдерського захоплення для підприємств машинобудування для двох сформованих груп підприємств з відносно високим та низьким рівнем коефіцієнту q -Тобіна, що підвищує якість прийняття управлінських рішень з локалізації та попередження рейдерських захоплень.

У третьому розділі *«Методичне забезпечення реалізації механізму забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству»* обґрунтовано підхід до формування сценаріїв прийняття управлінських рішень із забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству; розроблено науково-практичний підхід до оцінювання ефективності управлінських рішень забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству; запропоновано концептуальний підхід до організації підрозділів функціональної структури служби безпеки щодо протидії рейдерству в системі економічної безпеки підприємств машинобудування.

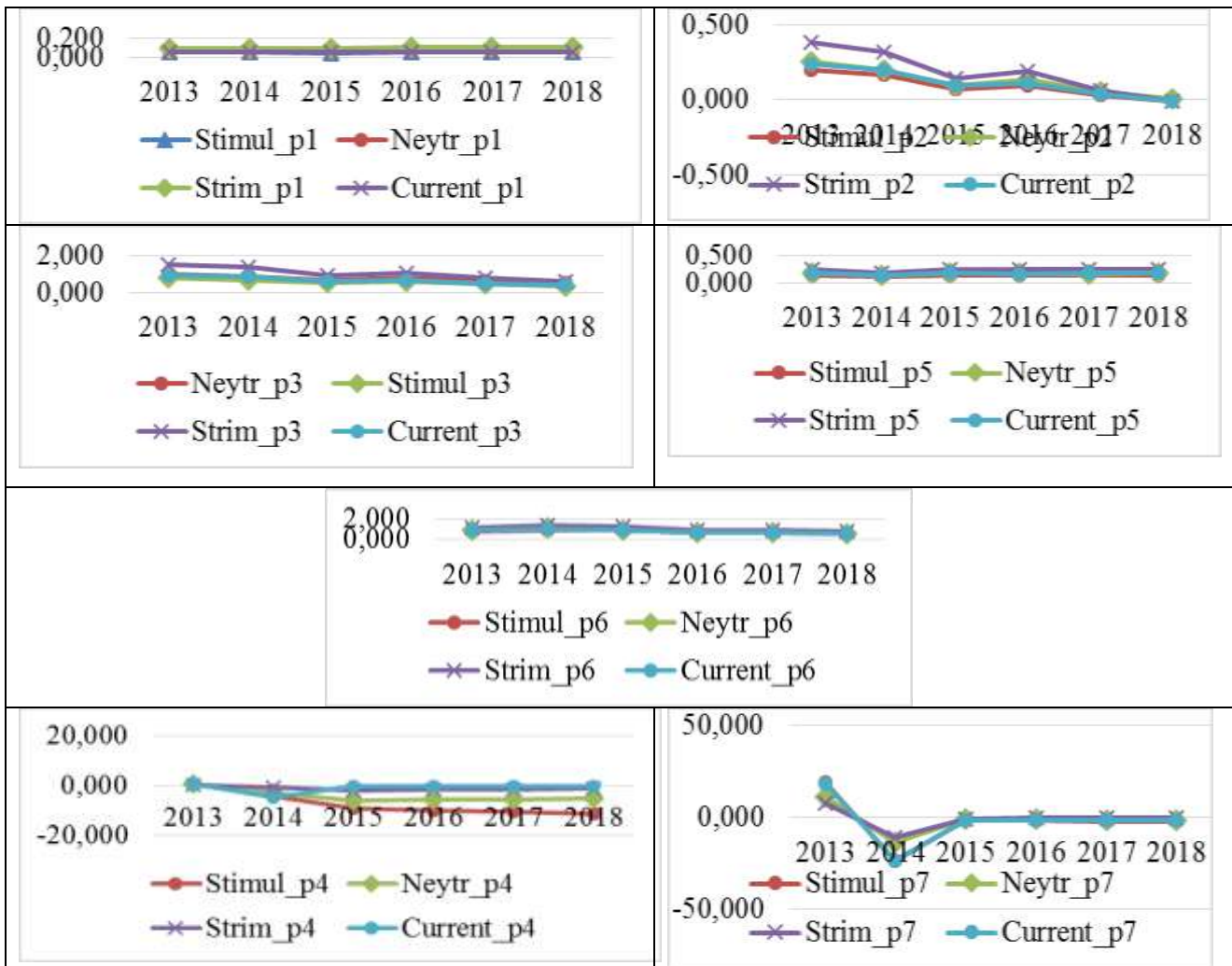
За допомогою методів когнітивного та сценарного моделювання реалізовано вплив згенерованих можливих сценаріїв розвитку підприємства машинобудування в умовах впливу факторів зовнішнього середовища та отримано прогнозні значення економічного результату від їх реалізації для узагальнюючого показника (q -Тобіна) (рис. 5). У межах проведеного дослідження встановлено високий рівень залежності параметрів – коефіцієнтів оцінювання загроз рейдерського захоплення підприємства від виникнення й ступеня посилення дії факторів та ризиків рейдерського захоплення.

У дисертаційній роботі за результатами розрахунків запропоновано науково-практичний підхід до оцінювання ефективності управлінських рішень забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству, в основу якого покладено багатокритеріальний вибір та обґрунтування ефективності рішень забезпечення економічної безпеки на основі інтелектуального інструментального аналізу.

Примітка: M11 – Рівень впливу міжнародного фондового ринку на діяльність підприємства; M12 – Рівень підтримки інвестиційної привабливості для іноземних інвесторів; M21 – Рівень впливу фондового ринку на діяльність підприємства; M22 – Рівень впливу валютного ринку на діяльність підприємства; M23 – Рівень впливу грошового ринку на діяльність підприємства; M24 – Рівень впливу кредитного ринку на діяльність підприємства; M31 – Рівень інвестиційної активності в регіоні; M32 – Рівень економічного розвитку регіону; M33 – Рівень злочинності; M34 – Рівень підтримки місцевих органів влади; нерухомості в активах фірми; K1 – ступінь «розпорошеності»/ консолідованості акцій; K2 – центри володіння активами; K3 – доля ринкової вартості нерухомості в активах корпорації; K4 – прийнято рішення про реорганізацію; K5 – прийнято рішення про додатковий випуск акцій; K6 – прийнято рішення про внесення змін до статуту; K7 – прийнято рішення про обрання або припинення повноважень голови та членів наглядової ради, виконавчого органу; K8 – наявність комітетів в складі наглядової ради (стратегічного планування, аудиторський, інвестиційний, інші); K9 – наявність у статуті положень про конфлікт інтересів; K10 – відкритість інформації про діяльність акціонерного товариства; K11 – планування акціонерним товариством включення власних акцій до лістингу фондових бірж протягом наступних трьох років; K12 – наявність власного кодексу (принцип, правил) корпоративного управління; K13 – порушення порядку проведення зборів акціонерів і засідань ради директорів; K14 – ведення реєстру фірми; K15 – публічність реального власника; K16 – надійність реєстратора; K17 – вірогідність фінансово-економічної неспроможності; x_1 – стан володіння акціями та активами; x_2 – стан корпоративного управління; x_3 – стан реєстрації емісії цінних паперів та публічності власника; x_4 – фінансово-економічний стан підприємства (вірогідність банкрутства); y – значення коефіцієнта q-Тобіна.

Рис. 4. Розширена когнітивна імітаційна модель формування ризику рейдерського захоплення підприємств машинобудування з урахуванням факторів впливу (в ППП Vensim)

Примітка: Stimul_p1 – стимулюючий ризик для ПАТ Харківський машинобудівний завод «Світло Шахтаря»; Stimul_p2 – стимулюючий ризик для ПАТ «Новокраматорський машинобудівний завод»; Stimul_p3 – стимулюючий ризик для ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод»; Stimul_p4 – стимулюючий ризик для ПАТ «Бериславський машинобудівний завод»; Stimul_p5 – стимулюючий ризик для ПАТ «Дружківський машинобудівний завод»; Stimul_p6 – стимулюючий ризик для ПАТ «Дніпропетровський агрегатний завод»; Stimul_p7 – стимулюючий ризик для ПАТ «Полтавський агрегатний завод»; Strim_1 – стримууючий ризик для ПАТ Харківський машинобудівний завод «Світло Шахтаря»; Strim_2 – стримууючий ризик для ПАТ «Новокраматорський машинобудівний завод»; Strim_3 – стримууючий ризик для ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод»; Strim_4 – стримууючий ризик для ПАТ «Бериславський машинобудівний завод»; Strim_5 – стримууючий ризик для ПАТ «Дружківський машинобудівний завод»; Strim_6 – стримууючий ризик для ПАТ «Дніпропетровський агрегатний завод»; Strim_7 – стримууючий ризик для ПАТ «Полтавський агрегатний завод»; Neytr_p1 – нейтральний для ПАТ Харківський машинобудівний завод «Світло Шахтаря»; Neytr_p2 – нейтральний для ПАТ «Новокраматорський машинобудівний завод»; Neytr_p3 – нейтральний для ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод»; Neytr_p4 – нейтральний для ПАТ «Бериславський машинобудівний завод»; Neytr_p5 – нейтральний для ПАТ «Дружківський машинобудівний завод»; Neytr_p6 – нейтральний для ПАТ «Дніпропетровський агрегатний завод»; Neytr_p7 – нейтральний для ПАТ «Полтавський агрегатний завод»; Current_p1 – базовий для ПАТ Харківський машинобудівний завод «Світло Шахтаря»; Current_p2 – базовий для ПАТ «Новокраматорський машинобудівний завод»; Current_p3 – базовий для ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод»; Current_p4 – базовий для ПАТ «Бериславський машинобудівний завод»; Current_p5 – базовий для ПАТ «Дружківський машинобудівний завод»; Current_p6 – базовий для ПАТ «Дніпропетровський агрегатний завод»; Current_p7 ПАТ «Полтавський агрегатний завод».

Рис. 5. Динаміка прогнозних значень показника q-Тобіна для досліджуваних підприємств машинобудування за умовами базового сценарію та сценаріїв ризику

За результатами розрахунків доведено, що реалізація цього підходу сприяє підвищенню якості прийнятих до реалізації альтернатив розвитку на основі не випадкового вибору комплексних заходів для відповідного рівня захисту від рейдерства з урахуванням їх корисності для підприємства та потребує впровадження, реалізації та контролю з боку підрозділів економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству.

У результаті дослідження, зважаючи на домінуючий вплив чинників зовнішнього середовища на економічну безпеку підприємств машинобудування та зростання масштабів рейдерських захоплень, обґрунтовано вирішальну роль підрозділів функціональної структури служби безпеки щодо протидії рейдерству в системі економічної безпеки підприємств машинобудування. У роботі вирішено завдання синтезу функціональної структури для реалізації механізму забезпечення економічної безпеки в напрямку протидії рейдерству, що передбачає побудову та розбиття графа взаємозв'язку завдань на мінімально зв'язані підграфи; виділення функціональних блоків на підставі групування завдань з використанням методів кластеризації. У результаті проведеного дослідження типова організаційна структура департаменту безпеки підприємства доповнена групами щодо протидії рейдерству (група з аналізу загроз та схильностей до рейдерського захоплення; група роботи з потенційними акціонерами та контролюючими, реєстраційними, податковими органами; група управління санацією; група управління майном підприємства; група перспективного планування потенціалу підприємства). Встановлено, що запропонована функціональна структура служби безпеки щодо протидії рейдерству характеризується безперервністю процесу прийняття управлінських рішень, паралельністю виконання різних його етапів, об'єднанням в один інтегрований комплекс.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено важливе науково-практичне завдання щодо вдосконалення теоретичних і методичних аспектів формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству. Основні висновки й результати, отримані в процесі дослідження, полягають у такому:

1. На основі узагальнення наукових підходів уточнено зміст поняття «забезпечення економічної безпеки підприємства щодо протидії рейдерству», яке виступає як системна дефініція, що дозволяє встановлювати й виявляти логічно-функціональні взаємозв'язки з елементами категоріального базису.

2. У роботі актуалізовано й сформовано механізм забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству в організаційному та економічному аспектах, який розглянуто крізь призму базових підходів до продукування управлінських рішень на основі визначеного теоретико-методичного інструментарію, методичного підходу до оцінювання загроз економічній безпеці щодо протидії рейдерству, елементів аналітики в напрямку скорочення ймовірності рейдерського захоплення шляхом усунення відповідних загроз для забезпечення економічної безпеки. Доведено, що від

ступеню узгодженості зазначених підсистем механізму, виходячи із мети, інформаційно-аналітичного забезпечення, а також комплексу принципів, функцій та методів, які знаходяться в безперервному взаємозв'язку, та адекватності сучасним ринковим вимогам залежить результативність побудованого механізму та ступінь досягнення мети.

3. Результати дослідження тенденцій розвитку підприємств машинобудування України дозволили науково обґрунтувати необхідність удосконалення теоретико-методичного забезпечення щодо комплексної оцінки загроз рейдерського захоплення підприємств за встановленими параметрами й коефіцієнтами, з одного боку, з іншого – розрахунку показника q -Тобіна, що є інформаційною базою для аналізу та дозволяє сформувати групи підприємств машинобудування з точки зору можливості їх рейдерського захоплення.

4. Виконано комплексне оцінювання впливу загроз рейдерського захоплення підприємств машинобудування на показник q -Тобіна та виявлено пріоритетно-результативні фактори, що найбільше впливають на його формування. Запропонований підхід виступає інструментом підтримки прийняття управлінських рішень у рамках механізму забезпечення економічної безпеки підприємства машинобудування в напрямку протидії рейдерству. Практичну значущість методичного підходу доведено на прикладі семи підприємств машинобудування України за результатами господарювання 2013–2016 рр.

5. Проведено оцінку, прогнозування й визначено вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на ризик рейдерського захоплення підприємств машинобудування. Підхід базується на застосовуванні динамічної імітаційної моделі в рамках сценарного підходу з урахуванням коефіцієнтів параметрів оцінки загроз рейдерського захоплення підприємства, розрахункових (основні параметри оцінки загроз рейдерського захоплення) й результуючої змінної (коефіцієнт q -Тобіна) та є основою для інтерпретації та прогнозування станів середовища за рівнем впливу загроз, що визначає цільову практичну спрямованість розробленого інструментарію, надає можливість одержати адекватне уявлення про майбутній розвиток кризових ситуацій на підприємствах машинобудування.

6. Розроблено науково-практичний підхід до оцінювання ефективності управлінських рішень забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству, застосування якого на практиці завдяки використанню комплексних методів, орієнтованих на попередження рейдерського захоплення підприємства машинобудування, надало змогу з найменшими похибками сформувати пріоритетні завдання управлінської діяльності та впровадити комплекс заходів для відповідного рівня захисту від рейдерства.

7. Запропоновано організаційний базис підрозділів функціональної структури служби безпеки щодо протидії рейдерству, що створює основу для формування оптимальної моделі виявлення і попередження ризиків рейдерського захоплення за основними структурними та функціональними напрямками та надає змогу планувати можливі витрати на організаційне забезпечення захисних дій, як в цілому по підприємству машинобудування, так і в розрізі основних структурних підрозділів (груп) з подальшою їх оптимізацією.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Писаревський, М. І. Оцінка параметрів ризику рейдерських захоптів корпоративного підприємства // Причорноморські економічні студії: Науковий журнал. Одеса: Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, 2016. Вип. 8. С. 249-254.

2. Писаревський, М. І. Аналітичний аспект оцінки ризику рейдерського захопту підприємств машинобудування // Східна Європа: економіка, бізнес та управління, 2016. Вип. 2. С. 313-317. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/2_2016/60.pdf

3. Писаревський, М. І. Формування механізму економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству // Вісник НТУ «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки). Збірник наукових праць. Х.: НТУ «ХПІ». 2017. № 46 (1267). С. 158-165.

Наукові праці у виданнях іноземних держав або у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз даних

4. Момот, Т. В., Писаревський М. І. Оцінка впливу параметрів загроз рейдерського захоплення на показник ринкової вартості підприємства машинобудування // Проблеми економіки: наук. журн. Харків: ХНЕУ, 2015. № 4. С. 309-319. (Особистий внесок: розроблено підхід до оцінки впливу параметрів загроз рейдерського захоплення на показник ринкової вартості підприємства машинобудування)

5. Писаревський, М. І. Теоретичні основи формування сутності поняття «забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах рейдерства» // Науковий журнал Бізнес-Інформ. Харків: ХНЕУ, 2017. № 5. С. 20-25.

6. Писаревський, М. І. Пріоритети зміцнення економічної безпеки підприємств машинобудування в напрямку протидії рейдерству // Вісник економіки транспорту і промисловості. Харків: УкрДУЗТ, 2017. № 59. С. 149-157.

7. Писаревський, М. І. Забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування у напрямку протидії рейдерству: організаційно-економічний аспект // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія Економіка. Полтава: ПУЕТ, 2017. № 3. С. 154-159.

8. Писаревський, М. І. Підходи до побудови функціональної структури забезпечення економічної безпеки підприємства машинобудування // Вісник економіки транспорту і промисловості. Харків: УкрДУЗТ, 2017. № 60. С. 191-199.

9. Момот, Т. В., Писаревський М. І. Сценарний підхід до розробки стратегії попередження рейдерського захоплення підприємства машинобудування // Науковий журнал Бізнес-Інформ. Харків: ХНЕУ, 2017. № 12. С. 20-25. (Особистий внесок: розроблено підхід до вибору та обґрунтування ефективності управлінських рішень забезпечення економічної безпеки щодо протидії рейдерству на основі інтелектуального інструментального аналізу)

10. Писаревський, М. І. Комплексні когнітивні імітаційні технології як засіб дослідження та попередження ризику рейдерського захоплення

підприємства // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. Одеса: ФОП Головка О.А., 2017. Т. 22. Вип. 12 (65). С. 100-105.

Праці апробаційного характеру

11. Писаревський, М. І. Протиправне поглинання та рейдерство як загроза фінансово-економічній безпеці в Україні в умовах євроінтеграції // Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансово-економічною безпекою в умовах європейської інтеграції», 26-27 листопада 2015 року // Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; [ред. кол.: В. Момот, Н. Є. Лелюк, І. А. Краївська]. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. С. 108-111.

12. Litvinenko, V., Kadnychanskyu M., Grynchenko O., Pysarevskiyi M. Corporate Governance in Information Age: Actual Trends / // NEW TRENDS 2016 – 11th international scientific conference The collection of articles, 24-25.11.2016, Znojmo. P. 250-258. (Особистий внесок: окреслено особливості корпоративного управління в умовах інформаційної економіки)

13. Писаревський, М. І. Поняття «рейдерство» в системі економічної безпеки підприємства // Мультидисциплінарні академічні дослідження і глобальні інновації: гуманітарні та соціальні науки: матеріали III Міжнародної науково-практичної е-конференції, 27 березня 2017 року, м. Київ. Київ: КНЛУ, 2017. С. 208-212.

14. Писаревський, М. І. Практичний підхід до оцінки зовнішнього середовища економічної безпеки підприємства // Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції «Регіональна, галузева та суб'єктна економіка України на шляху до євроінтеграції», 19-20 квітня 2017 року // Харківський національний університет будівництва та архітектури. Харків: ХНУБА, 2017. Ч. 2. С. 208-211.

15. Писаревський, М. І. Економічна безпека та рейдерство в системі наукових категорій // Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи. Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції 16-17 травня 2017 року. Одеса: Бондаренко М.О., 2017. С. 41-42.

16. Писаревський, М. І. До проблем розвитку рейдерства в Україні: аналітичний аспект // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Модернізація економіки та фінансової системи країни: актуальні проблеми та перспективи», 29-30 вересня 2017 року. У 2-х частинах. Дніпро: ПДАБА, 2017. Ч. 1. С. 101-105.

17. Писаревський, М. І. Складові механізми забезпечення економічної безпеки підприємства у напрямку протидії рейдерству // Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми соціально-економічного розвитку підприємств», 25-26 жовтня 2017 року // Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». Харків: НТУ «ХПІ», 2017. С. 187-189.

АНОТАЦІЯ

Писаревський М. І. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 21.04.02 – економічна безпека суб'єктів господарської діяльності. – Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, Харків, 2018.

Дисертацію присвячено вирішенню важливої наукової проблеми формуванню механізму забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству. Поглиблено понятійний апарат забезпечення економічної безпеки підприємств щодо протидії рейдерству. Удосконалено організаційні та економічні засади механізму забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству. Узагальнено теоретико-методичні підходи до оцінювання загроз рейдерського захоплення підприємств. Визначено параметри оцінювання загроз рейдерського захоплення підприємств машинобудування. Розроблено методичний підхід до оцінювання впливу загроз рейдерського захоплення підприємств машинобудування на показник q -Тобіна. Запропоновано аналітико-прикладне забезпечення оцінки, прогнозування й впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на ризик рейдерського захоплення підприємств машинобудування. Розроблено науково-практичний підхід до оцінювання ефективності управлінських рішень забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування щодо протидії рейдерству. Удосконалено концептуальний підхід до організації підрозділів функціональної структури служби безпеки щодо протидії рейдерству в системі економічної безпеки підприємств машинобудування.

Ключові слова: механізм, економічна безпека підприємства, загрози, рейдерство, показник q -Тобіна, прогнозування, імітаційне моделювання, ефективність, підрозділ щодо протидії рейдерству, підприємства машинобудування.

АННОТАЦИЯ

Писаревский Н. И. Механизм обеспечения экономической безопасности предприятий машиностроения для противодействия рейдерству. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 21.04.02 – Экономическая безопасность субъектов хозяйственной деятельности. – Харьковский национальный университет городского хозяйства имени А.М. Бекетова, Харьков, 2018.

Диссертация посвящена решению важной научной проблемы формированию механизма обеспечения экономической безопасности предприятий машиностроения для противодействия рейдерству. Расширено представление понятийного аппарата обеспечения экономической безопасности предприятий для противодействия рейдерству. Усовершенствованы организационные и экономические основы механизма обеспечения экономической безопасности предприятий машиностроения для противодействия рейдерству. Обобщены теоретико-методические подходы к оценке угроз рейдерского захвата предприятий. Определены параметры оценки

угроз рейдерского захвата предприятий машиностроения. Разработан методический подход к оценке влияния угроз рейдерского захвата предприятий машиностроения на показатель q -Тобина.

Разработан научно-практический подход к оценке эффективности управленческих решений обеспечения экономической безопасности предприятий машиностроения для противодействия рейдерству. Усовершенствован концептуальный подход к организации подразделений функциональной структуры службы безопасности для противодействия рейдерству в системе экономической безопасности предприятий машиностроения.

Ключевые слова: механизм, экономическая безопасность предприятия, угрозы, рейдерство, показатель q -Тобина, прогнозирование, имитационное моделирование, эффективность, подразделение для противодействия рейдерству, предприятия машиностроения.

ABSTRACT

Pysarevskiy M. Providing Economic Security Mechanism of the Mechanical Engineering Enterprises for Countering Raiding. –Manuscript.

Thesis for the degree of candidate of economic sciences, specialty 21.04.02 - economic security business entities. – O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Kharkiv, 2018.

The thesis is devoted to the important scientific problem solution for the economic security mechanism formation of the mechanical engineering enterprises in counteracting raiding. It is developed a conceptual apparatus of the providing economic safety of enterprises in counteraction to raiding. It is updated the organizational and economic foundations of the mechanism for the providing economic security of the mechanical engineering enterprises for countering raiding. It is improved the theoretical and methodical approaches to the threats assessing of the enterprises raider capture.

The parameters for threats assessing of the mechanical engineering enterprises raider capture are determined.

The methodical approach to the influence estimation of threats of raider capture of the mechanical engineering enterprises on the q -Tobin coefficient is developed. The analytical and applied support of estimation, forecasting and influence of the factors of external and internal environment on the risk of raider capture of the mechanical engineering enterprises is offered.

It is established that the implementation of the proposed approach will provide an opportunity to justify management measures to determine the vector of preventive measures to maintain an appropriate level of economic security of engineering enterprises and to develop an effective regulatory impact on the counteraction to raiding, which will take into account the full range of factors, causes and conditions of these processes.

The scientific-practical approach to the effectiveness assessing of the managerial decisions for providing economic safety of the enterprise in counteraction to raiding is developed.

The conceptual approach for the organization of the functional structure subdivisions of the security service in counteraction to raiding in the system of economic security of the mechanical engineering enterprises is improved. It is established that the proposed structure is characterized by the continuity of the process of making managerial decisions regarding the leveling of threats of raider seizure on the basis of the generated analytical and information support and the process-structured basis for their assessment, the parallel implementation of the various stages integrated into one integrated complex that will help to identify and prevent the risks of external and internal character, ensuring the stability of the operation of enterprises.

Key words: mechanism, economic safety of the enterprises, threats, corporate raid, q-Tobin coefficient, forecasting, simulation modeling, effectiveness, subdivision in counteraction to raiding, mechanical engineering enterprises.

Підп. до друку 12.06.2018 р.
Друк на ризографі
Зам. № 10019

Формат 60×84 1/16
Ум. друк. арк. 0,9
Тираж 100 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017 р.